

UNUTARNJE TRŽIŠTE EUROPSKE UNIJE I OSNOVNE SLOBODE

Jović, Tomislava

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:481192>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski studij Menadžment

Tomislava Jović

**UNUTARNJE TRŽIŠTE EUROPSKE UNIJE I OSNOVNE
SLOBODE**

Završni rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski studij Menadžment

Tomislava Jović

**UNUTARNJE TRŽIŠTE EUROPSKE UNIJE I OSNOVNE
SLOBODE**

Završni rad

Kolegij: Makrosustav Europske Unije

JMBAG: 0010230559

e-mail: tjovic@efos.hr

Mentor: izv. prof. dr. sc. Anita Freimann

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study of Management

Tomislava Jović

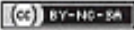
**INTERNAL MARKET OF THE EUROPEAN UNION AND
FUNDAMENTAL FREEDOMS**

Final paper

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Tomislava Jović

JMBAG: 0010230559

OIB: 26927946381

e-mail za kontakt: tomislava.jovic12@gmail.com

Naziv studija: Menadžment

Naslov rada: Unutarnje tržište Europske unije i osnovne slobode

Mentor/mentorica diplomskog rada: izv. prof. dr. sc. Anita Freimann

U Osijeku, 2022. godine

Potpis Tomislava Jović

Unutarnje tržište Europske unije i osnovne slobode

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je unutarnje tržište i osnovne slobode kretanja na kojemu se ono temelji. Osnovne slobode su sloboda kretanja robe, ljudi, usluga i kapitala na jedinstvenom europskom tržištu. Uspostava unutarnjeg tržišta jedan je od glavnih zadataka Europske unije, a njegov razvoj bio je dug i kompleksan proces. Važnost unutarnjeg tržišta proizlazi iz pogodnosti koje su pružene građanima Europske unije, ali i gospodarskim subjektima. Problemi koji se javljaju su usklađivanja nacionalnih zakonodavstava, kulturološke razlike zemalja članica i slično, a upravo ti problemi onemogućuju unutarnjem tržištu iskorištavanje punog potencijala. Potreba za unutarnjim tržištem europskoga područja osjetila se i daleko u prošlosti, kada je i sam prelazak preko granica predstavljao dugotrajan i iscrpljujući proces, a međunarodno poslovanje ograničavale su razne carinske mjere, kvote itd. Danas, zahvaljujući unutarnjem tržištu odlazak u druge zemlje članice izuzetno je jednostavan i brz, a bez međunarodne razmjene malo tko može zamisliti život. Postoji još niz pogodnosti koje su utemeljene na unutarnjem tržištu, a njegov daljnji razvoj ključan je za suvremeno doba i poslovanje. Jasno je da razvoj unutarnjeg tržišta ovisi o slobodama kretanja, stoga je glavni cilj uspostaviti četiri slobode kretanja koje će neometano funkcionirati te na taj način pružiti potpunu slobodu kretanja na cijelom području Europske unije.

Ključne riječi: Europska unija, unutarnje tržište EU-a, četiri osnovne slobode kretanja

Internal market of the European Union and fundamental freedoms

ABSTRACT

The topic of this thesis is the internal market and the fundamental freedoms of movement, on which the internal market is based. The fundamental freedoms are the free movement of people, goods, services and capital in the internal market. The establishment of the internal market is one of the main tasks of the European Union, and its development was a long and complex process. The importance of the internal market stems from the benefits provided to the citizens of the European Union, as well as to the economic operators. The issues that arise are the harmonisation of national legislations, cultural differences between the Member States and similar, and it is precisely those problems that prevent the exploitation of the full potential of the internal market. The need for an internal market on the European territory was present in the distant past when crossing of borders was a long and exhausting process, and international business relations were restricted by various customs controls, quotas, et cetera. Today, due to the internal market, travel to the other Member States is extremely simple and fast, and few can imagine life without international exchange. There are several benefits based on the internal market, and its further growth is essential for the contemporary era and business. It is evident that the development of the internal market depends on the freedoms of movement. Therefore, the main objective is to establish four freedoms of movement that will function smoothly and thus provide complete freedom of movement in the entire European Union.

Keywords: European Union, Internal market of the European Union, four fundamental freedoms of movement

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
1.1. Metodologija rada.....	1
2. Općenito o Europskoj uniji	3
2.1. Razvoj Europske unije.....	3
2.2. Definiranje Europske unije.....	4
3. Unutarnje tržište Europske unije.....	6
3.1. Pojam unutarnjeg tržišta	6
3.2. Nastanak unutarnjeg tržišta	8
3.2.1. Faze ekonomske integracije	8
3.2.2. Kronologija europske tržišne integracije.....	10
3.2.3. Europsko gospodarsko područje	11
4. Osnovne slobode kretanja	14
4.1. Sloboda kretanja ljudi	14
4.1.1. Schengensko područje.....	14
4.1.2. Tržište rada EU-a i zaposlenost.....	17
4.1.3. Sloboda kretanja građana EU-a i članova njihovih obitelji.....	17
4.1.4. Socijalna sigurnost	18
4.2. Sloboda kretanja roba	18
4.2.1. Jedinstveni tehnički propisi	19
4.2.2. Politika normizacije i certifikacije	20
4.3. Sloboda pružanja usluga.....	22
4.3.1. Sloboda poslovnog nastana u EU i usluge od općeg interesa	22
4.4. Sloboda kretanja kapitala.....	22
4.4.1. Iznimke i opravdana ograničenja	23
5. Zaključak.....	25
Literatura	26
Popis tablica	29
Popis grafikona.....	29
Popis slika	29

1. Uvod

Europska unija (*engl. European Union* – EU, Unija) jedinstvena je organizacija koju čini 27 zemalja europskoga kontinenta s ciljem poboljšanja suradnje među zemljama članicama na gospodarskom i političkom području. Jedan od glavnih zadataka Unije je uspostavljanje unutarnjeg europskog tržišta koji se sastoji od četiri osnovne slobode. Unutarnje tržište zamišljeno je kao tržište svih zemalja članica na kojemu će se odvijati osnovne slobode kretanja, točnije slobode kretanja ljudi, robe, usluga i kapitala. Sama sloboda odnosi se na ukidanje granica, prepreka i ograničenja koja sprječavaju protok ljudi, robe, usluga i kapitala među zemljama članicama. Zemlje članice unutarnjeg tržišta su sve članice EU-a, ali i zemlje članice EFTA-e izuzev Švicarske, a prostor proširenja unutarnjeg tržišta naziva se Europsko gospodarsko područje. Djelovanje unutarnjeg tržišta pružilo je razne pogodnosti potrošačima i proizvođačima kroz veći izbor proizvoda s jeftinijim cijenama te većom, ali i ravnopravnom konkurencijom na tržištu. Osim toga, postoji još niz beneficija koje unutarnje tržišta pruža svojim građanima. Proces nastajanja i razvoja unutarnjeg tržišta bio je dug i kompleksan, prvenstveno zbog potrebe za usklađivanjem nacionalnih zakonodavstava. Ulaganjem u proces dodatnog razvoja unutarnjeg tržišta povećat će se zadovoljstvo građana te ćemo svjedočiti potpunoj slobodi kretanja na europskoj razini. Pomoću unutarnjeg tržišta, EU se izgradio u velikog i moćnog aktera na globalnom tržištu te konkurira najvećim tržištima svijeta.

1.1. Metodologija rada

Cilj i predmet završnog rada je teorijski prikaz funkcioniranja unutarnjeg europskog tržišta temeljenog na osnovnim slobodama kretanja. Svrha rada proizlazi iz predstavljanja važnosti unutarnjeg tržišta kroz razne aspekte običnog građana, ali i gospodarskih subjekata, zemalja članica, itd.

U radu su korištene različite znanstvene metode koje su definirane prema Zeleniki (1998). Neke od metoda korištenih u završnom radu su: metoda klasifikacije, metoda deskripcije, komparativna metoda i povijesna metoda.

Metoda klasifikacije predstavlja najjednostavniju znanstvenu metodu te se sastoji od podjele glavnoga pojma na sveobuhvatne pojmove. Jedan od primjera korištenja klasifikacijske metode u radu jest podjela općih sloboda kretanja na slobodu kretanja robe, ljudi, usluga i kapitala. Metoda deskripcije prisutna je u cijelom radu tijekom jednostavnoga opisivanja te prikazivanja

pojedinih činjenica. Komparativna metoda je postupak pomoću kojega se iste ili slične činjenice, pojave te pojmovi međusobno uspoređuju. U radu su prikazane sve faze ekonomske integracije te su objašnjene razlike između integracijskih stupnjeva. Povijesna metoda pomoću raznih dokaznih materijala opisuje događaje iz prošlosti. Korištena je prilikom prikazivanja razvoja EU-a te kronologije europske tržišne integracije.

Završni rad sadrži pet poglavlja. Nakon uvoda, slijedi poglavlje posvećeno Europskoj uniji, objašnjeni su najvažniji događaji u povijesti razvoja EU-a te je najopćenitije definiran sam pojam EU-a. U trećem poglavlju završnog rada, pobliže je objašnjeno unutarnje tržište Europske unije, njegova djelovanja, funkcije, načela itd. Također, prikazan je nastanak EU-a kroz ekonomske integracije te kronologija europske tržišne integracije sa najvažnijim događajima. Isto tako definirano je Europsko gospodarsko područje u kojemu se naglašava suradnja EU-a i EFTA-e. Peto poglavlje govori o osnovnim slobodama kretanja koje predstavljaju ključni element unutarnjeg tržišta. Slobode kretanja ljudi, robe, usluga i kapitala detaljno su analizirane i objašnjene unutar cijeloga poglavlja. Peto poglavlje je zaključak te ono predstavlja i sam kraj rada.

Tijekom izrade završnog rada korišteni su sekundarni izvori podataka, a podatci su prikupljeni iz raznovrsne literature. Korištene su relevantne knjige, internetske stranice i to često službene internet stranice Europske unije, Europske komisije te Europskog parlamenta.

2. Općenito o Europskoj uniji

Europska unija konačni je ishod potrebe i koristi od suradnje zemalja europskoga kontinenta. Zemlje članice surađuju radi ostvarenja zajedničkih ciljeva i unapređenja gospodarstva te politike. Područja rada EU-a raznolika su i kompleksna, a ono najosnovnije biti će objašnjeno u daljnjem tekstu, kao i najvažniji događaji u samom razvoju EU-a od ranih početaka pa do danas.

2.1. Razvoj Europske unije

Nakon Drugog svjetskog rata, europski političari počinju suradnju radi sprječavanja sukoba i postizanja mira u Europi. Europska zajednica za ugljen i čelik (*engl. European Coal and Steel Community* - ECSC) formirana je 1951. godine sa temeljnim ciljem određivanja proizvodnje ugljena i čelika radi razvoja zajedničkog tržišta navedenih proizvoda. Nakon potpisivanja Rimskog ugovora, 1958. godine osniva se Europska ekonomska zajednica (*engl. European Economic Community* - EEZ) i Europska zajednica za atomsku energiju (*engl. European Atomic Energy Community* - EURATOM). EEZ širi gospodarsku suradnju i međunarodnu razmjenu među zemljama članicama: Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Luksemburga i Nizozemske. Dolazi do spajanja institucija ECSC-a, EEZ-a i EURATOM-a u Ekonomsku zajednicu. Tijekom vremena, Europska Zajednica se sve više počela baviti područjima politike, stoga je 1993. godine promijenjen i naziv u Europska unija. Shodno tome, EU je nastala na temelju tri zajednice: ECSC-a, EEZ-a i EURATOM-a (Europska unija, 2022).

Uz zemlje utemeljiteljice EEZ-a koje su već navedene, tijekom godina, u sedam proširenja EU-a, priključile su se još i 22 zemlje što je prikazano tablicom 1.

Tablica 1: Uzastopni valovi proširenja EU-a

Uzastopni valovi proširenja EU-a	
1. Proširenje - 1973. godine	Danska, Irska i Ujedinjeno Kraljevstvo
2. Proširenje - 1981. godine	Grčka
3. Proširenje - 1986. godine	Portugal i Španjolska
4. Proširenje - 1995. godine	Austrija, Finska i Švedska
5. Proširenje - 2004. godine	Cipar, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija

6. Proširenje – 2007. godine	Bugarska i Rumunjska
7. Proširenje – 2013. godine	Hrvatska

Izvor: prema Europskom vijeću, Vijeću Europske unije (2022).

<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/enlargement/>

Uz sedam proširenja, Ujedinjeno Kraljevstvo je jedina zemlja koja je napustila EU. Službeno napuštanje stupilo je na snagu 31. siječnja 2020. godine, s tim da je prijelazno razdoblje trajalo do 31. prosinca iste godine. Proces izlaska iz EU-a poznat je pod izrazom „Brexit“, a samim izlaskom, Ujedinjeno Kraljevstvo je postala treća zemlja zbog čega su se sklapali sporazumi o suradnji EU-a i Ujedinjenog Kraljevstva (EUR-Lex, 2021).

2.2. Definiranje Europske unije

„Europska unija jedinstvena je gospodarska i politička Unija 27 europskih zemalja“ (Europska komisija, 2021). Sastoji od 27 zemalja članica, a na njenom teritoriju živi oko 450 milijuna građana. EU priznaje 24 službena jezika koja se jednako tretiraju i smatraju se ravnopravnima. Predstavlja organizaciju u kojoj zemlje surađuju radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva, jačanja gospodarske privrede i promicanja mira.

EU u 21. stoljeću ima misiju (Republika Hrvatska, Ministarstvo pravosuđa i uprave, 2022):

- održavati i proširivati mir stvoren među državama članicama,
- udružiti zemlje članice u praktičnoj suradnji,
- zajamčiti siguran život građanima EU-a te podupirati gospodarsku i društvenu solidarnost,
- zadržati europski identitet i različitost u svijetu,
- širiti vrijednosti koje su istovrsne građanima EU-a.

Osim što EU svojim građanima omogućava poboljšati životni standard, isto tako pruža mir, stabilnost te blagostanje. Osim što se bavi gospodarstvom i međunarodnom razmjenom, djeluje i na raznim političkim poljima kao što su okoliš, zdravlje, klima, sigurnost, pravosuđe i blagostanje. Osigurava ravnopravnost i jednakost svih građana EU-a. „EU je 2012. primio Nobelovu nagradu za mir za promicanje mira, pomirenja, demokracije i ljudskih prava u Europi“ (Europska komisija 2021). Zemlje članice su zadržale svoju suverenost no jedan dio

svoje suverenosti su dale u zajedničku suradnju za bolji napredak i razvoj, kao na primjer uvođenjem eura kao vlastite valute i odricanjem nacionalne valute. Uz to, zemlje članice su prepustile donošenje odluka u onim područjima koje pridonose zajedničkim interesima i donose zajedničku korist, institucijama EU-a (Europska komisija, 2021).

Institucije EU-a su (Europska unija, 2022):

1. Europski parlament,
2. Europsko vijeće,
3. Vijeće Europske unije,
4. Europska komisija,
5. Sud Europske unije,
6. Europska središnja banka,
7. Europski revizorski sud.

Zaključno s tim, jedan od zadataka EU-a je osiguravanje boljeg života za građane, a u realizaciji navedenoga veliku ulogu ima tržište koje će omogućiti ravnopravnu konkurentnost, a građanima pristup jeftinijim, kvalitetnijim i raznovrsnijim robama, uslugama i slično. Stoga je glavni cilj EU-a razvijanje jedinstvenog, odnosno unutarnjeg tržišta za sve države članice sa slobodom kretanja roba, usluga, kapitala i ljudi, o čemu govori sljedeće poglavlje.

3. Unutarnje tržište Europske unije

Jedan od glavnih ciljeva EU-a stvaranje je jedinstvenog unutarnjeg tržišta na kojem se cijela EU zasniva, sa svrhom povezivanja zemalja Europe i većeg gospodarskog razvoja i rasta. Cilj je uklanjanje prepreka i ograničenja trgovine kako bi se poboljšala međunarodna razmjena. Ono je jedno od najvećih uspjeha EU-a i na njegovom unapređenju neprestano se radi. Unutar ovoga poglavlja bit će objašnjen sam nastanak, odnosno razvoj unutarnjeg tržišta te će se definirati pojam unutarnjeg tržišta EU-a.

3.1. Pojam unutarnjeg tržišta

Od osnutka EU-a, glavni cilj stvaranje je unutarnjeg tržišta. Prema Kandžiji i Cvečiću (2011), da bi se taj cilj uspostavio potrebno je otvoriti granice što će omogućiti slobodno kretanje robe, ljudi, usluga i kapitala. Također, nužno je usklađivanje struktura odnosno uvođenje zajedničkih politika te financijskih instrumenata na nivou cijeloga tržišta. Unutarnje tržište temelj je EU-a, odražava se na cijeli rad i funkcioniranje Unije zbog djelovanja i na gospodarska i politička područja, isto tako ima niz ciljeva koji se nastoje ostvariti njezinim djelovanjem. Navedeni autori naglašavaju da je zadatak Unije razvijanje unutarnjeg tržišta na osnovi održivog razvoja uspostavljenoga uravnoteženjem gospodarskoga rasta te stabilnosti cijene. Uz to teži se jačanju konkurentne tržišne ekonomije kao i punoj zaposlenosti te poboljšanju kvalitete okoliša i visokom stupnju zaštite.

Funkcioniranje tržišta na takav način, poboljšalo je kroz razne aspekte životni standard stanovnika država članica. Tako svaki pojedinac može slobodno živjeti, raditi, studirati, umiroviti se ili čak poslovati u zemljama članicama. Osim što pruža pogodnosti svakoj individui, omogućava i razne beneficije potrošačima pa i poslovnim subjektima. Poslovni subjekti mogu lakše, jeftinije i brže poslovati na tržištu izvan granica svoje matične države, a između proizvođača se javlja sve veća konkurentnost. Veća konkurencija između proizvođača rezultira većem broju raspoloživih proizvoda i usluga na tržištu kao i nižim cijenama istih. Tako potrošači imaju veći izbor raspoloživih proizvoda i veću zaštitu prilikom kupnje. Uz to, jedinstveno tržište osigurava zajedničke standarde proizvoda (Europska komisija, 2014).

Unutarnje tržište zasniva se na pravnoj osnovi Ugovora o funkcioniranju Europske unije te po članku 3 na osnovu njega, EU ima nadležnost u definiranju pravila o tržišnom natjecanju koja su ključna za funkcioniranje unutarnjeg tržišta (Službeni list Europske unije, 2016). Također,

prema odredbama Ugovora o funkcioniranju EU-a dopušteno je slobodno kretanje robe, ljudi, usluga te kapitala unutar granica unutarnjeg tržišta.

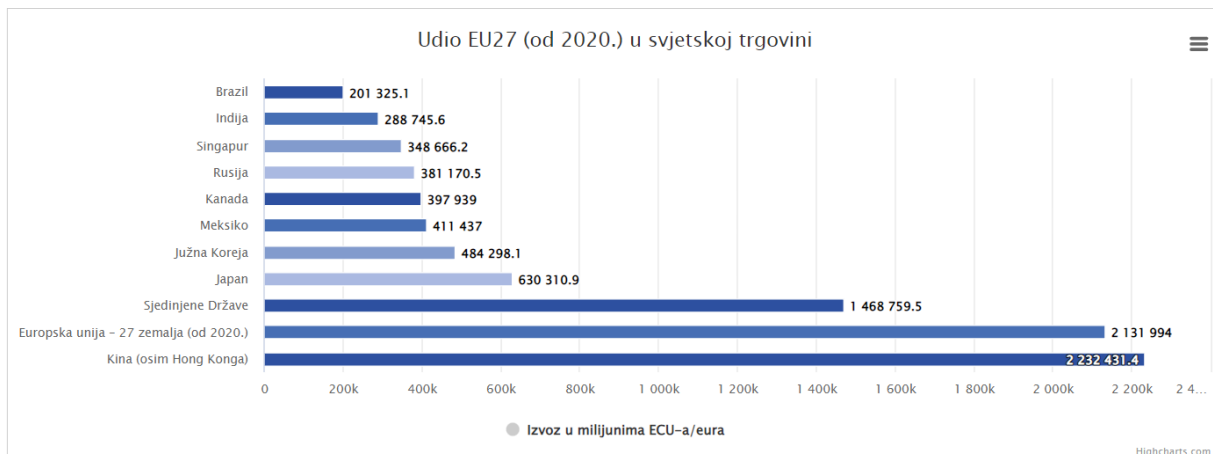
Da bi unutarnje tržište moglo djelovati na funkcionalan način, bilo je potrebno primijeniti dva osnova načela (Kandžija, i Cvečić, 2011):

- načelo nediskriminacije kojim se zabranjuje svaki oblik diskriminacije na osnovu nacionalne pripadnosti, tj. drugačije ophođenje u jednakom situacijama na temelju nacionalnosti,
- načelo uzajamnog priznavanja koje zahtjeva da zakonodavstvo druge zemlje članice ima ekvivalentne učinke onima domaćega zakonodavstva.

Osim načela unutarnjega tržišta, Osnivačkim ugovorom utvrdilo se da je potrebno uskladiti zakonodavstva zemlja članica u onoj mjeri koja će zadovoljiti zahtjeve samog djelovanja unutarnjeg tržišta. Stoga je nužno bilo utvrditi smjernice za harmonizaciju nacionalnih zakonodavstava. Današnju politiku unutarnjeg tržišta određuju i ova obilježja (Kandžija, i Cvečić, 2011):

- povezanost sa ostalim zajedničkim politikama EU-a,
- briga o učinkovitosti funkcioniranja i provođenja smjernica,
- podrazumijevanje suradnje europskih institucija s nacionalnim tijelima i građanima EU-a.

Koliko je europsko unutarnje tržište značajno i važno, govore podatci da je upravo jedinstveno tržište Europe, gospodarstvo čiji je udio u svjetskoj trgovini robom oko 15%. Najveći udio u međunarodnoj trgovini, kao što je prikazano na Grafikonu 1 pripada Kini, zatim slijedi EU, a na trećem mjestu nalaze se Sjedinjene Države. „Udio EU-a u ukupnoj globalnoj trgovini 2019. iznosio je 4071 milijardu eura. Vrijednost trgovine unutar EU-a 2019. iznosila je 3061 milijardu eura“ (Europska unija, 2022).

Grafikon 1. Udio EU27 (od 2020.) u svjetskoj trgovini

Izvor: Europska unija (2022). - https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_hr

Unatoč velikim ostvarenim brojkama, prema anketi Eurobarometra iz 2011. mnogi građani smatraju da unutarnje tržište pridonosi samo velikim poduzećima te da se siromašnim građanima i onima u nepovoljnim situacijama ne poboljšava život. Osim toga, više od trećine građana ne prepoznaje i nije upoznata sa prednostima koje unutarnje tržište omogućava. Ipak, većina građana zadovoljna je većim brojem raspoloživih proizvoda, većem broju radnih mjesta i ravnopravnim tržišnim natjecanjem (Europska komisija, 2014). Iako je anketa provedena prije više od 10 godina, iz okoline je jasno vidljivo da se javno mišljenje građana nije značajno promijenilo. Stoga je uočljivo da je potrebno još rada na razvijanju i poboljšanju unutarnjeg tržišta EU-a.

3.2. Nastanak unutarnjeg tržišta

Put prema razvijanju današnjeg unutarnjeg tržišta bio je dug i kompleksan, a Europska unija prošla je kroz niz faza ekonomskih integracija dok se razvijala u Uniju kakvu danas poznajemo.

3.2.1. Faze ekonomske integracije

Upravo Europska unija, primjer je razvoja integracije kroz faze ekonomske integracije koje će biti objašnjene u nastavku rada (Freimann, 2021):

- Zona slobodne trgovine predstavlja najosnovniji, najjednostavniji i najučestaliji oblik suradnje među državama. Suradnja se može odvijati između dvije ili više zemalja, a temelji se na sporazumu o slobodnoj trgovini. Upravo među država koje su potpisale

navedeni sporazum, odvija se slobodna razmjena, a samostalno donose odluke o suradnji sa trećim zemljama.

- Carinska unija označava sporazum kojim su države članice dužne ukinuti carinu i količinska ograničenja u međusobnoj razmjeni, a prema trećim zemljama upotrebljavati zajedničku carinsku tarifu te se u odnosu na njih držati kao cjelina. Dolazi do uvođenja zajedničke trgovinske politike.
- Zajedničko tržište osim što uključuje djelovanje carinske unije, ono obuhvaća i slobodno kretanje rada, kapitala i drugih proizvodnih čimbenika. Osim toga, unutar zajedničkoga tržišta podrazumijeva se i sloboda osnivanja poduzeća.
- Ekonomska unija uključuje funkcioniranje zajedničkog tržišta ali se širi i na usklađivanje politika poput monetarne, fiskalne i sl. Pored toga izgrađuju se o zajedničke politike, primjerice poljoprivredna, regionalna itd.
- Monetarna unija karakterizira visoki stupanj integracije makro-ekonomskih i proračunskih politika radi postizanja jedinstvenog tržišta s zajedničkom valutom. Teži se postizanju monetarne politike, a nije isključeno da se pojavi kao varijanta ekonomske i monetarne unije.
- Potpuna ekonomska unija predstavlja svođenje monetarne, fiskalne i drugih povezanih politika. Označava potpunu integraciju gospodarstva država članica te ih obvezuju odluke nadnacionalnoga tijela.

Autori Kandžija i Cvečić (2011) ističu da se zajedničko, jedinstveno i unutarnje tržište nerijetko smatraju istim pojmovima iako je svaki zaseban integracijski stupanj sa vlastitim karakteristikama.

Značajna je razlika između prve faze ekonomske integracije u kojoj postoji slobodna razmjena između zemalja potpisnica, i faze potpune ekonomske unije u kojoj se gospodarstvo može gledati gotovo pa kao i u jednoj državi. Stoga je i sam prolazak kroz pojedine faze dug i zahtjeva velike ambicije zemalja članica. Shodno s tim bogata je i sama kronologija europske tržišne integracije.

3.2.2. Kronologija europske tržišne integracije

Da bi EU postala ono što je danas i da bi ostvarila svoj najveći cilj, točnije unutarnje tržište morala je proći dugi i zahtjevni proces.

Kako navode Kandžija i Cvečić (2011) da bi se ostvarilo današnje unutarnje tržište, bilo je nužno uvoženje određenih zajedničkih politika koje će zadovoljavati zajedničke interese EU-a te pridonijeti kreiranju tržišta koje će omogućavati slobodu izbora poduzeća i potrošača.

U Tablici 2 prikazana je kronologija europske tržišne integracije, odnosno osnovni događaji i faktori same integracije EU-a.

Tablica 2: Kronologija europske tržišne integracije

1957.	Rimski ugovor kojim se postavljaju načela zajedničkoga tržišta
1959.	Početak tranzicijskog razdoblja za ukidanje unutarnjih carina
1962.	Europska komisija dobiva ovlasti nad politikom tržišnog natjecanja; započinje Zajednička poljoprivredna politika; Akcijski plan Komisije za transportnu politiku
1968.	Kompletirana carinska unija; radnici dobivaju pravo prihvaćenja poslova unutar zajedničkog tržišta
1974.	ECJ započinje proces uklanjanja necarinskih trgovinskih prepreka
1979.	ECJ potvrđuje načelo zemlje podrijetla kod slobode kretanja roba
1985.	Europska komisija pokreće Program jedinstvenoga tržišta, razrađen u Bijeloj knjizi o Programu Zajednice za 1992. g.
1986.	Jedinstveni europski akt
1989.	Smjernica o uzajamnom priznavanju diploma visokog obrazovanja
1993.	Stupa na snagu jedinstveno, tj. Unutarnje tržište; ukidanje restrikcija na kretanje faktora proizvodnje i necarinskih prepreka
1994.	Pokretanje strategije za zapošljavanje OECD-a, s preporukama za rješavanje dugotrajne nezaposlenosti i poboljšanje tržišta rada
1997.	Akcijski plan Europske komisije za slobodno kretanje radnika
1998.	Stupa na snagu Schengenski sporazum (iz 1985. g.) o ukidanju graničnih kontrola
2006.	Prihvaćanje smjernice o uslugama na Unutarnjem tržištu

Izvor: prilagodba autora prema Kandžiji i Cvečiću, (2011).

Godine 1985. na glavnom mjestu Europske komisije nalazi se J. Delors koji je imao nakanu osnažiti i učvrstiti sami proces europske integracije. Stoga generira program odnosno predložak za jedinstveno europsko tržište tj. za stvaranje novih dokumenata koji su nužni za kreiranje unutarnjeg tržišta. Navedeni program poznat je pod nazivom „Program unutarnjeg tržišta“ ili „Program jedinstvenog tržišta“ (Kersan-Škabić, 2015).

Kako bi se ostvarila željena slobodna međusobna trgovina, kao i slobodno kretanje roba, usluga, kapitala i ljudi neophodno je bilo dopuniti Rimske ugovore. Oni su nadopunjeni i prošireni Jedinstvenim europskim aktom (*engl. Single European Act - SEA*) iz 1986. godine (Kersan-Škabić, 2015).

Delors je krenuo u dovršetak Unutarnjeg tržišta odnosno razvijanja područja bez unutarnjih granica gdje su osigurane slobode kretanja dobara, ljudi, kapitala i usluga, na temelju Bijele knjige iz 1985. godine (Kandžija, i Cvečić, 2011).

„Zakonodavne mjere predvođene Bijelom knjigom i Jedinstvenim europskom aktom mogu se svrstati u tri osnovne skupine“ (Kandžija, i Cvečić, 2011):

- ukidanje fizičkih granica, ukidanjem graničnih kontrola za dobra i osobe na unutarnjim granicama,
- ukidanje tehničkih granica, rušenjem nacionalnih barijera za robe i usluge, harmoniziranjem ili međusobnim priznavanjem,
- ukidanja fiskalnih granica, nadilaženjem prepreka stvorenih posrednim porezima, harmonizacijom ili približavanjem stopa PDV-a i trošarina.

Radi razvijanja još konkurentnijeg i moćnijeg tržišta došlo je do proširenja država koje se nalaze u unutarnjem tržištu o čemu govori podpoglavlje koje slijedi.

3.2.3. Europsko gospodarsko područje

Kako bi gospodarstvo EU-a postalo još konkurentnije na inozemnom tržištu, jedinstveno tržište proširilo se i na određene države Europe koje nisu članice EU-a. Područje u kojemu djeluje jedinstveno tržište naziva se Europsko gospodarsko područje (*engl. European Economic Area - EEA*).

Europsko gospodarsko područje kreirano je 1994. godine na prijedlog Delorsa između tadašnjih 12 zemalja članica EU-a i 7 članica Europskog udruženja slobodne trgovine (*engl. European Free Trade Association - EFTA*). Trenutne zemlje članice EFTA-e su Island, Norveška, Lihtenštajn i Švicarska, a Europsko gospodarsko područje sastoji se od zemalja članica EU-a i 3 zemlje članice EFTA-e, odnosno Islanda, Norveške i Lihtenštajna (Kersan-Škabić, 2015).

Švicarska je provela referendum, a krajnji negativni rezultat istoga, rezultirao je ne ulaskom Švicarske u Europsko gospodarsko područje. Međutim, Švicarska i EU bliski su partneri te su potpisali veliki broj bilateralnih sporazuma kojima je usklađen veći broj švicarskog prava s pravom EU-a. Ostale članice EFTA-e iako ne žele ući u EU potpisale su Sporazum o Europskom gospodarskom području. Samo upravljanje Europskim gospodarskim područjem pripada i članicama EU-a i članicama EFTA-e. Postoje zajednička tijela Europskog gospodarskog područja čija je svrha donošenje odluka, a to su Vijeće EEA, Zajednički odbor EEA, Zajednički parlamentarni odbor EEA i Savjetodavni odbor EEA (Alvarez Lopez, i Rakstelyte, 2021).

Europsko gospodarsko područje izuzetno je kompleksno jer se zakonska prava unutarnjeg tržišta ne odnose samo na zemlje EU-a već i na zemlje članice EFTA-e, osim Švicarske. Unutar EEA vrijede slobode unutarnjeg tržišta koje uključuju slobodu kretanja robe, usluga, kapitala i ljudi.

Osim toga ono uključuje i suradnju unutar politika tržišnog natjecanja, prometa, energije kao i gospodarsku i monetarnu politiku. Pored navedenoga, članice EEA surađuju i po pitanju socijalne politike, politike zaštite potrošača, okoliša, statistike te politike prava trgovačkih društava (Alvarez Lopez, i Rakstelyte, 2021).

Ipak, postoje i područja na koje se EEA ne odnosi (EUR-Lex, 2022):

- zajedničke poljoprivredne i ribarske politike,
- carinska unija,
- zajednička trgovinska politika,
- zajednička vanjska i sigurnosna politika.
- pravosuđe i unutarnji poslovi unatoč tome da su zemlje EFTA članice schengenskog prostora,
- izravno i neizravno oporezivanje,

- ekonomska i monetarna unija.

Zaključno, članice Europskog gospodarskog područja su 30 zemalja, a ono se preteže na oko 500 milijuna građana. Građani Europskog gospodarskog područja imaju određene privilegije u odnosu na građane država nečlanica. Ono pruža mogućnost osnaživanja gospodarstva i veće konkurentnosti sa trećim zemljama.

Cijelo Europsko gospodarsko područje kao i unutarnje tržište zasniva se na četiri osnovne slobode, točnije slobodu kretanja roba, usluga, kapitala i ljudi. Svaka od navedenih sloboda biti će pobliže objašnjena i analizirana u nastavku rada.

4. Osnovne slobode kretanja

Sloboda kretanja ljudi, robe, usluga i kapitala temeljni je cilj kojem je težila EU. Sloboda navedenoga uspješno je uspostavljena na unutarnjem tržište između država članica EU-a i članica EFTA-e. Naime, uklonjene su prepreke i ograničenja kako bi se unutar jedinstvenog tržišta maksimalno realizirale mogućnosti date na tržištu izgrađenoga od 30 članica. U ovom poglavlju, detaljnije će se objasniti svaka sloboda kretanja.

4.1. Sloboda kretanja ljudi

Sloboda kretanja ljudi izražava se u mogućnosti življenja, rada, studiranja, umirovljenja ili poslovanja, državljana određene države članice EU-a u bilo kojoj drugoj državi Unije. Sam proces slobode kretanja ljudi prolazio je razne faze.

Izuzetno je bitno naglasiti važnost građanstva EU-a, a njega stječe svaka osoba sa državljanstvom zemlje članice EU-a. Samo građanstvo EU-a daje čitav spektar prava građanima EU-a, a jedno od njih upravo je sloboda kretanja unutar granica EU-e kao i mogućnost naseljavanja u bilo kojoj državi članici. Izraz građanstva EU-a uvedeno je Ugovorom iz Maastrichta. Ono je jedno od najuočljivijih beneficija svakog građana EU-a (Europska komisija, 2013).

Sama sloboda kretanja ljudi u unutarnjem tržištu pruža bolje uvjete života pa tako i bolji životni standard, veće mogućnosti za napredak i sl. Uvjet slobode kretanja posjedovanje je važećeg službenog dokumenta ili putovnice. Ako je riječ o boravku u drugoj državi članici EU-a dužem od 3 mjeseca potrebno je registriranje boravka (Kandžija, i Cvečić, 2011).

4.1.1. Schengensko područje

Schengensko područje zasigurno se smatra jednim od najvećih ostvarenja EU-a. Sporazum je sklopljen 1985. godine sa idejom postupnog ukidanja unutarnjih graničnih kontrola unutar zemalja koje su potpisale sporazum da bi se postiglo slobodno kretanje za sve fizičke osobe unutar granica zemalja potpisnica. Na snagu je stupio 1995. godine te se širi sve do danas (Kandžija, i Cvečić, 2011).

Sporazum se potpisao u malom selu u Luksemburgu koje se naziva Schengen te je upravo po njemu sloboda kretanja ljudi u Europi i dobila ime. Kako se ukidao nadzor unutarnjih granica

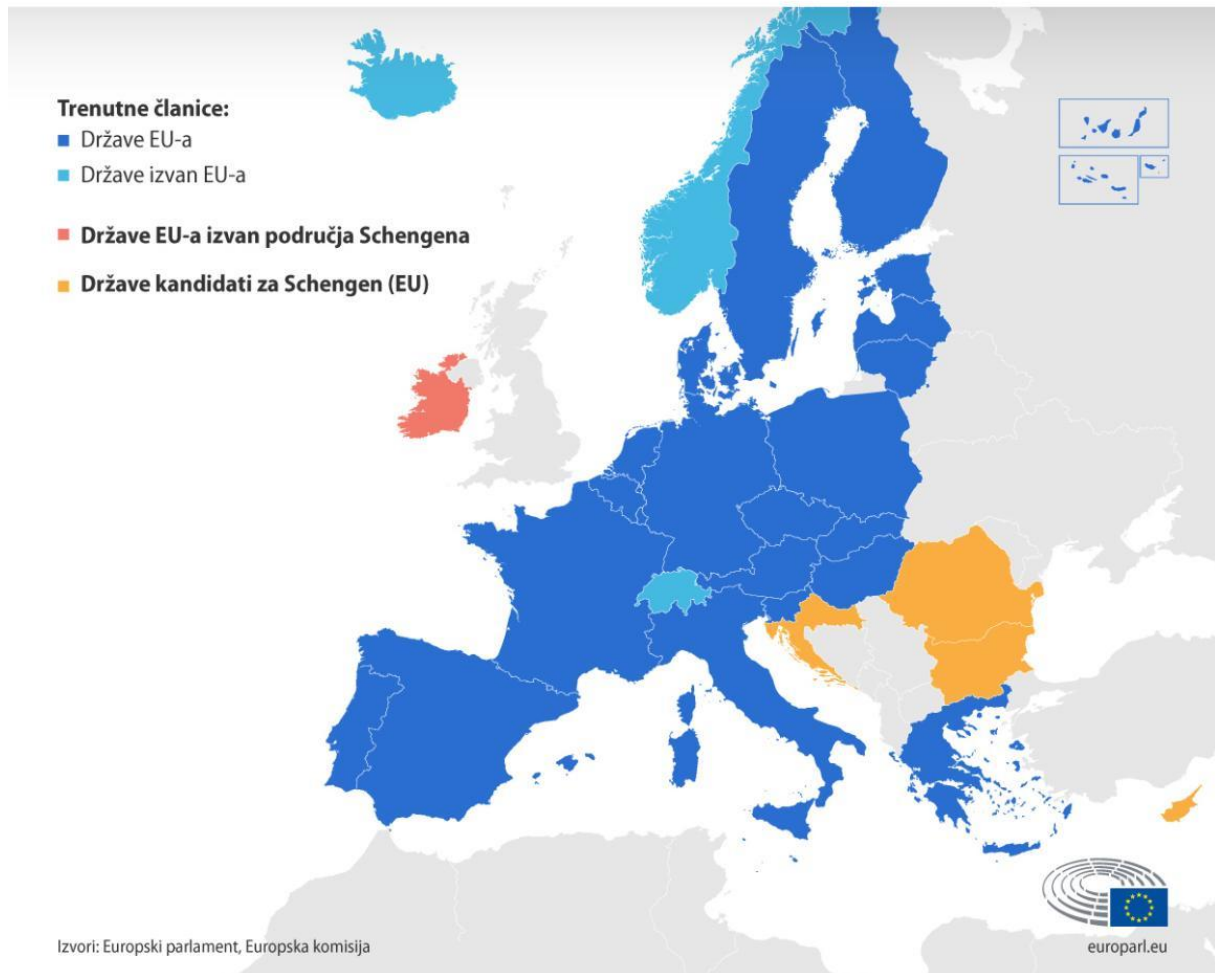
tako su se donosila i pravila za nadzor vanjskih granica. Kontrola vanjskih granica izuzetno je bitna, a one uključuju iznimno veliki broj zračnih luka, kao i morskih luka te kopnenih granica, a prostire se na više od 50 000km dužine (Vijeće Europske unije, 2022).

Uspostavom schengenskog područja postignuto je (Marzocchi, 2022):

- ukidanje graničnih kontrola na unutarnjim granicama za sve osobe,
- jačanje i usklađivanje graničnih kontrola na vanjskim granicama,
- zajednička vizna politika za kratki boravak (državljeni trećih zemalja),
- policijska i pravosudna suradnja,
- uspostavljanje i razvoj Schengenskog informacijskog sustava.

Kao što je prikazano na Slici 1, samo schengensko područje danas broji 26 zemalja. Naime, schengenskom području pripadaju 22 države članice EU-a i članice EFTA-e, točnije Švicarska, Island, Lihtenštajn i Norveška koje se često nazivaju pridružene zemlje. Švicarska iako nije članica EEA, pripada schengenskom području. Na Slici 1, zemlje schengenskog područja, a ujedno članice EU-a označene su tamno plavom bojom, dok su zemlje članice EFTA-e označene svijetlo plavom bojom. Hrvatska, Rumunjska, Bugarska i Cipar označene su narančastom bojom iz razloga što su upravo one članice EU-a te zemlje kandidati za pripadanje schengenskom području. Irska je prikazana crvenom bojom kao zemlja članica EU-a koja je dijelom ovlaštena za schengensku pravnu stečevinu no još je nije krenula primjenjivati. Unutar schengenskog područja dnevno putuje u prosjeku 3,5 milijuna ljudi, a otvorene granice osim što olakšavaju putovanja, smanjuju i trošak (Europski parlament, 2021).

PODRUČJE SCHENGENA

Slika 1: Schengensko područje

Izvor: Europski parlament, (2021). -

<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica>

Ipak, schengensko područje suočava se sa raznim izazovima oko sigurnosti zbog sve češćih terorističkih napada kao i prekomjernog broja kriminalnih aktivnosti. Problem su i velike migracije u EU kao i pojava COVID-19, kada su brojne zemlje članice ipak zatvorile svoje granice do uspostave covid potvrda. Stoga, EU nastoji što više osnažiti svoje vanjske granice i kontrolu nad istima. Zbog navedenih izazova, EU razvila je i unaprijedila upravljanje granicama (Europski parlament, 2021).

4.1.2. Tržište rada EU-a i zaposlenost

Mobilnost radnika važna je stavka EU-a od najranijeg formiranja Unije. Cijela Europa pogođena je nepovoljnim demografskim kretanjima odnosno sve većim udjelom starijeg stanovništva. Razlozi su niske stope prirodnog prirasta, produljeni životni vijek, ali i sve češće iseljavanje u inozemstvo.

Upravo ta zapošljavanja izvan matične države i pokretljivost radne snage jedan su od prioriteta Kohezijske politike. Samo poticanje mobilnosti radne snage unutar EU-a izuzetno je važan čimbenik ostvarivanja unutarnjeg tržišta. Zbog navedenih demografskih nepogoda, prema Kersan-Škabić (2015) za razvoj gospodarstva EU-a ključna je migracija mladih, obrazovnih i sposobnih kadrova. Opće poznato je da se migracije unutar granica EU-a provode iz slabije razvijenih zemalja u razvijenije zemlje gdje je veća mogućnost zapošljavanja i gdje su sami uvjeti rada bolji. Upravo zbog toga, nakon zadnjih proširenja EU-a, kada su istoj pristupile manje razvijene države sa višim stopama nezaposlenosti ali i nižim nadnicama, pojavio se problem masovnih migracija. Odnosno velik broj migracija iz novih članica EU-a u stare članice. Stoga je 2001. godine doneseno Zajedničko stajalište EU-a o prijelaznim razdobljima slobode kretanja radnika iz novih članica u stare. Točnije, uveden je fleksibilan i restriktivan model koji može trajati najviše 7 godina. Unatoč tome, ostale kategorije državljanina novih članica imaju potpunu slobodu kretanja od trenutka stjecanja članstva u EU-u.

Uzimajući u obzir navedeno, prema Troskot, Prskalo i Šimić Banović (2019) Republika Hrvatska je primjer nove članice EU-a i manje razvijene zemlje u odnosu na stare članice EU-a. Kao takva snažno je osjetila posljedicu pristupanja EU-u zbog gubitka stanovništva od 5% upravo od trenutka pristupanja. Prvenstveno je mogućnost rada u razvijenim zemljama atraktivna opcija za visokoobrazovne stanovnike. Gubitak visokoobrazovnog stanovništva tzv. odljev mozgova veliki je problem RH ali isto tako i velikom broju zemalja Srednje i Istočne Europe.

4.1.3. Sloboda kretanja građana EU-a i članova njihovih obitelji

Osim što građani EU-a i državljani zemalja članica schengenskog područja imaju slobodu kretanja, isto tako i članovi njihovih obitelji uživaju navedenu slobodu.

Članovima obitelji smatraju se (Marzocchi, 2022):

- bračni partner (uključujući i one istog spola),
- izravni potomci koji nisu navršili 21 godinu ili su uzdržavanici,

- registrirani partner, ako se registrirano partnerstvo smatra istovjetnim bračnoj zajednici,
- uzdržavani neposredni srodnici kao i uzdržavani neposredni srodnici bračnog partnera ili registriranog partnera.

4.1.4. Socijalna sigurnost

Kako bi sloboda kretanja ljudi napredovala bilo je potrebno obaviti potrebne smjernice u području socijalne sigurnosti. Sam cilj je iskorijeniti diskriminaciju socijalne sigurnosti radnika migranata.

Prema Kandžiji i Cvečiću (2011) da bi se ostvarila sloboda kretanja radnika potrebno je utvrditi odredbama socijalnu sigurnost koja će u svakoj drugoj zemlji članici Unije pružiti potrebnu zaštitu radniku migrantu. Stoga je osigurana socijalna sigurnost u područjima naknade za bolovanje, roditeljske naknade, invalidnine, davanja za slučajevne starosti ili smrti člana obitelji, naknade za povrede na radu i profesionalna oboljenja, naknade za nezaposlene, predmirovinke naknade i obiteljskih dodataka. Da različiti porezni i mirovinski sustavi zemalja članica EU-a ne bi ugrožavali radnu mobilnost, usklađena su pravila o samom prijenosu dodatnih mirovina odnosno pružanju prekograničnih mirovina.

Da bi tijekom privremenog boravka u zemljama članice EU-a kao i u zemljama članicama EFTA-e svakom pojedincu bila pružena potrebna zdravstvena usluga, realizirana je Europska kartica zdravstvenog osiguranja. Ona predstavlja pravo primanja medicinske zdravstvene usluge u bilo kojoj državi članici po istim pravima kao što ga imaju i osobe osigurane upravo u toj zemlji (Europska komisija, 2022).

4.2. Sloboda kretanja roba

Sloboda kretanja robe jedna je od osnovnih sloboda unutarnjega tržišta EU-a. Upravo sloboda kretanja robe omogućava ekonomske prednosti, stvaranje konkurentnijeg tržišta te protok kvalitetnijih i jeftinijih proizvoda.

Prema Kandžiji i Cvečiću (2011), sloboda kretanja robe na unutarnjem tržištu vođena je prednostima koje imaju proizvođači ali i potrošači. Širenje tržišta za izvoz proizvoda predstavlja veliku prednost proizvođačima, a samim širenjem tržišta javlja se veći izbor

proizvoda koji imaju nižu cijenu zbog veće konkurencije nastale širenjem tržišta. Navedeno pruža veliku korist potrošačima. Pravna osnova slobode kretanja robe počiva na člancima 28 - 37 Ugovora o funkcioniranju EU-a, a upravo ono objedinjuje odredbe koje se odnose na samu carinsku uniju te carinsku suradnju kao i mjeru zabrane kvantitativnih ograničenja u trgovini između zemalja članica.

Sloboda kretanja robe podrazumijeva kretanje robe podrijetlom iz bilo koje zemlje članice, a da je pritom roba proizvedena na zakoniti način kao i robe iz trećih zemalja koje se slobodno kreću u zemljama članicama te predstavljaju jedno od temeljnih načela Ugovora o funkcioniranju EU-a. Prvi ciljevi slobode kretanja robe odnosili su se na ukidanje carina, količinskih ograničenja razmjene te ekvivalentnih mjera. Pored toga bilo je potrebno usvajanje zajedničke vanjske carinske tarife za EU. Kada je navedeno ostvareno, fokus je bio na uklanjanju svih ostalih prepreka i ograničenja za slobodno kretanje robe (Ratcliff, Martinello, Paul Kaiser, 2021).

Na unutarnjem tržištu za slobodu kretanja robe postoje harmonizirana odnosno usklađena pravila kao i ona neharmonizirana. Ukoliko su pravila neharmonizirana primjenjuje se načelo uzajamnog priznavanja po kojemu se prihvaćaju nacionalni propisi i norme proizvodnje druge zemlje članice. Točnije, proizvodi koji se na zakoniti način plasiraju na tržište jedne zemlje članice mogu se prodavati i u drugim zemljama članicama. Prilikom primjene načela uzajamnog priznavanja, potrebno je da sve zemlje članice imaju mjerodavne institucije kao i stručnjake koji će provoditi ocjenjivanje usklađenosti proizvedenih roba sa svim tehničkim zahtjevima i normama. Postoje i iznimke koje odobravaju ograničenja slobodnom kretanju roba i to zbog sljedećih razloga (Kandžija, i Cvečić, 2011):

- javnog reda, morala i sigurnosti,
- zaštite zdravlja ljudi, životinja i biljaka,
- zaštite nacionalnoga blaga (umjetničke, povijesne ili arheološke vrijednosti),
- zaštite intelektualnog, industrijskog i trgovinskog vlasništva.

4.2.1. Jedinstveni tehnički propisi

Kako bi se osigurala kvaliteta i sigurnost, EU je usvojila jedinstvene tehničke propise koje moraju zadovoljiti svi proizvodi plasirani na unutarnjem tržištu. Najčešće su to minimalni preduvjeti za proizvode poput strojeva, građevinske robe i sl. Ipak, za određene rizične skupine

proizvoda postoje iznimno detaljniji propisi. U rizičnoj skupini proizvoda nalaze se lijekovi, kozmetika, tekstil, obuća itd. Osim rizičnoj skupini proizvoda, izuzetna pozornost upućuje se i na sigurnost igračaka u granicama unutarnjeg tržišta zbog zabilježenih opasnih slučajeva neispravnih igračaka iz Kine i drugih zemalja. Osim toga, izdane su posebne mjere kao i ograničenja za oružja ali i kulturna i umjetnička dobra. Samu sigurnost proizvoda u unutarnjem tržištu dodatno pospješuje Sustav brze razmjene informacija RAPEX. Navedeni sustav pruža mogućnost brze reakcije svih zemalja članica EU-a ukoliko se na tržištu pojavi opasan ili neispravan proizvod (Kandžija, i Cvečić, 2011).

4.2.2. Politika normizacije i certifikacije

Ključna stavka u samom postupku provođenja harmonizacije tehničke usklađenosti upravo jest zajednička politika normizacije. Zajednička politika normizacije predstavlja uvođenje normi kojima se utvrđuje tehnička specifikacija za industrijske proizvode. Norme jesu konačni ishod konsenzusa od strane svih interesnih skupina, odnosno proizvođača, korisnika, potrošača itd. te su utemeljenje na dobrovoljnoj osnovi koje su priznale organizacije na europskoj razini. Shodno tome, EU je potpisala Sporazum o upravljanju i proceduri u području normi (Kandžija, i Cvečić, 2011):

- s Europskim odborom za normizaciju (*france. Comite Europeen de Normalisation – CEN*),
- s Europskim odborom za normizaciju u elektrotehnici (*engl. European Committee for Electrotechnical Standardization – CENELEC*),
- s Europskim institutom za telekomunikacijske norme (*engl. European Telecommunications Standards Institute – ETSI*).

Funkcija CEN-a jest usklađivanje nacionalnih normi članica EU-a te izdavanje Europske norme (*engl. European Standard – ES, Euronorm*). ES se izražava u 3 dimenzije i to nacionalnoj, europskoj te međunarodnoj. Sam proces Europske norme počinje zahtjevom za izdavanje norme zbog potrebe društvene ili industrijske prirode. Europska normizacija ključna je za olakšavanje međunarodne razmjene i tržišnog natjecanja u EU-u. Kako je već navedeno u radu, načelo uzajamnog priznavanja omogućava proizvodima koji su zakonito proizvedeni u bilo kojoj državi članici, slobodno plasiranje i na tržišta drugih zemalja članica čak i onda kada su proizvedeni prema različitim tehničkim preduvjetima. Naime, spomenuto načelo potrošačima unutarnjeg tržišta uz veći broj proizvoda na tržištu pruža različitosti nacionalnosti, tradicije i

običaja. Samim tim su norme, pravila te uzajamno priznavanje certifikata sukladnosti preduvjet za slobodno kretanje robe na unutarnjem tržištu (Kandžija, i Cvečić, 2011).

Prikazivanje sukladnosti industrijskih proizvoda s normama EU-a vrši se sa oznakom CE (*engl. European Conformity* - CE). Da bi se veliki broj proizvoda uopće mogao prodati u EU-u potrebna je CE oznaka. Navedena oznaka predstavlja ispunjavanje zahtjeva EU-a za sigurnost, zdravlje i zaštitu okoliša te da je ocijenjen od proizvođača. CE oznaka potrebna je za proizvode koji su proizvedeni bilo gdje u svijetu te se prodaju u EU-u. Međutim, nije obvezna za sve proizvode već samo za one proizvode za koje postoje EU specifikacije (Your Europe, 2021). CE oznaka prikazan je na Slici 2.

Slika 2: Oznaka CE – znak za Europsku sukladnost

Izvor: European Commission, (2021). - https://ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en

Kako bi se dodatno poboljšalo slobodno kretanje roba na unutarnjem tržištu donesen je novi zakonodavni okvir 2008 godine.

Novi zakonodavni okvir ima široku primjenu (Europska komisija, 2022):

- poboljšava pravila tržišnog nadzora,
- postavlja jasna i transparentna pravila za akreditaciju,
- povećava kvalitetu i povjerenje u ocjenjivanje sukladnosti,
- pojašnjava značenje oznake CE,
- uspostavlja zajednički pravni okvir za industrijske proizvode.

4.3. Sloboda pružanja usluga

Uz ostale slobode kretanja, sloboda pružanja usluga ključna je za uspostavu europskog unutarnjeg tržišta. Važnost slobode kretanja usluga leži u činjenici da usluge imaju značajan utjecaj na europsko gospodarstvo kao i na zapošljavanje jer čine više od 2/3 vrijednosti navedenoga. Iako ima veliku važnost, tržište usluga na unutarnjem tržištu razvijalo se osjetno sporije od tržišta robe. Sloboda kretanja usluga počiva na obvezi svih zemlja članica da usklade nacionalne propise koji ograničavaju slobodno pružanje usluga. Također, nužno jest osigurati jednake uvjete za sve građane EU-a (Kandžija, i Cvečić, 2011).

Sloboda pružanja usluga nudi mogućnost svim samozaposlenim osobama, stručnjacima te pravnim osobama koje na zakoniti način obavljaju djelatnosti u bilo kojoj zemlji članici, privremeno ili povremeno pružanje usluga u drugim zemljama članicama, a da pritom i dalje posjeduju poslovni nastan u matičnoj zemlji. Pod uslugom se smatraju sve one usluge koje se uobičajeno naplaćuju, a da nisu definirane uredbama za slobodu kretanja robe, kapitala i ljudi (Ratcliff, Martinello i Paul Kaiser, 2021).

4.3.1. Sloboda poslovnog nastana u EU i usluge od općeg interesa

Kako navode Kandžija i Cvečić (2011), razlika između slobode pružanja usluge i poslovnog nastana nije uvijek u potpunosti jasna, stoga se najčešće promatraju kao jedna sloboda. Naime, pravo poslovnog nastana odnosi se na trajni odnosno neprekidni boravak u drugoj zemlji članici zbog obavljanja gospodarske aktivnosti. Ono uključuje i otvaranje zastupništva, ogranaka te poslovnica u drugoj zemlji članici. Sloboda poslovnog nastana počiva na načelu nediskriminacije te podrazumijeva nediskriminaciju po osnovi nacionalnosti. Prema autorima, na temelju slobode poslovnog nastana pruža se mogućnost slobode djelatnosti samozaposlenim osobama kao i osnivanje te upravljanje poduzećima.

4.4. Sloboda kretanja kapitala

Kako navodi Scheinert (2021), sloboda kretanja kapitala nužna je za stvaranje unutarnjeg tržišta. Sloboda kapitala razvijala se kroz vrijeme te predstavlja najnoviju slobodu, a osim toga ona jest i najopsežnija sloboda kretanja. Opsežnost proizlazi iz dimenzije koja uključuje i treće zemlje. Važnost slobode kretanje kapitala leži u činjenici da upravo ona nadograđuje sve ostale slobode. Isti autor dalje naglašava potrebu za uklanjanjem svih ograničenja kretanja kapitala

među članicama EU-a, ali isto tako i između zemalja članica te trećih zemlja. Naime, sloboda kretanja utječe na gospodarski rast, a uklanjanje ograničenja slobode kretanja kapitala bila je nužna osnova za kreiranje ekonomske te monetarne unije. Sukladno sa navedenim, sloboda kretanja kapitala temelj je uvođenja eura kao međunarodne valute. Upravo pomoću eura, EU jedan je od glavnih sudionika na globalnom tržištu. Što se tiče pravne osnove, sloboda kretanja kapitala zajamčena je člancima od 63. do 66., Ugovora o funkcioniranju EU-a.

Sloboda kretanja kapitala na unutarnjem tržištu pruža slobodan protok sredstava, pojednostavljuje međunarodnu razmjenu, pridonosi pokretljivosti radnika i pojednostavljuje pribavljanje kapitala nužnog za pokretanje poslovanja. Mogućnosti koje pruža slobodno kretanje kapitala omogućava razne beneficije za građane EU-a ali i za gospodarske subjekte. Beneficije koje se pružaju građanima su (Kandžija, i Cvečić, 2011):

- otvaranje bankovnih računa i štednje u inozemnim bankama,
- dobivanje bankarskih i hipotekarnih zajmova te usluga osiguranja u drugim zemljama članicama EU-a,
- kupnja dionica stranih poduzeća i investiranja,
- kupnja nekretnine u drugim zemljama članicama.

Osim što omogućava razne pogodnosti građanima, sloboda kretanja kapitala poduzećima omogućava (Freimann, 2021):

- mogućnost investiranja i stjecanja prava vlasništva nad stranim trgovačkim društvima,
- ostvarivanje aktivne uloge u njihovu upravljanju.

4.4.1. Iznimke i opravdana ograničenja

Iznimke ograničavanja slobodnog kretanja kapitala najčešće se odnose na kretanje kapitala u treće zemlje ili iz njih. Ograničenja se provode u slučajevima ozbiljnih poteškoća za Ekonomsku i monetarnu uniju, točnije ograničenja se odnose na pojedine zemlje izvan eurozone koje imaju platnobilančnih problema. Ograničenja su moguća i za izravna ulaganja koja uključuju i nekretnine, poslovni nastan kao i za provedbe financijskih usluga te plasiranje vrijednosnih papira na tržištu kapitala koja su nastala prije 31.12.1993. godine. Izuzetci su Estonija, Bugarska te Mađarska za koje se navedeno odnosi prije 1999. godine. Ograničenja se odnose prema trećim zemljama u okviru nacionalnoga zakonodavstva (Kandžija, i Cvečić, 2011).

Nakon analiziranja svake pojedine slobode kretanja, jasno je da su upravo one temelj unutarnjeg tržišta kakvoga danas poznajemo. Svaka sloboda kretanja nužna je za sami razvoj i opstanak unutarnjeg tržišta. Osim toga poboljšavaju životne uvjete te standard svim građanima EU-a. Razvoj unutarnjeg tržišta, kao i cijeloga gospodarstva EU-a ovisan je o slobodama kretanja. Upravo zbog toga, potrebna je potpuna sloboda kretanja na unutarnjem tržištu EU-a, koja će biti u skladu sa zahtjevima novijega doba.

5. Zaključak

Europska unija od svojih početaka teži realizaciji unutarnjeg tržišta, tijekom vremena ono se razvijalo, a sa današnjeg stajališta može se reći da je cilj ispunjen. Proces nastanka i razvoja, kao i djelovanje unutarnjeg tržišta danas, tema je ovoga završnoga rada. Tijekom teorijskog istraživanja u radu, zaključuje se da bez slobode kretanja ljudi, robe, kapitala i usluga, unutrašnje tržište ne bi moglo funkcionirati, ali isto tako da je na navedenim slobodama potrebno i dalje raditi. Ograničenja kretanja sloboda, tijekom vremena postupno su se ukidala, a sloboda je stjecala sve veću važnost i značaj. Trgovina predstavlja izuzetno važan segment života ljudi kako danas tako i u dalekoj prošlosti. Stoga je razumljivo da je sloboda kretanja robe, prva od četiri osnovne slobode kretanja koja se počela razvijati, odnosno prva ograničenja koja su se ukidala bila su ona namijenjena kretanju robe. Isto tako sloboda kretanja robe najbrže se razvijala, a zatim su se postepeno razvijale i ostale slobode, točnije slobode kretanja ljudi, usluga i kapitala. Problemi se javljaju u vidu ponekih iznimaka te same primjene navedenih sloboda kao i usklađivanju nacionalnih zakonodavstava zemalja članica EU-a. Jedan od problema jest i neupućenost građana u sve mogućnosti koje imaju pred sobom, stoga je bitno informirati i educirati građane o prednostima koje donosi unutarnje tržište. Osim toga, veliki problem unutarnjeg tržišta jesu i različite kulture unutar zemalja članica.

Cilj unutarnjeg tržišta kao i EU-a je sve različitosti zemalja članica povezati u skladnu cjelinu, uz međusobno priznavanje i poštivanje. Činjenica da je uspostavljanje unutarnjeg europskog tržišta jedan od najvećih uspjeha EU-a, govori o samoj važnosti i potrebi funkcioniranja tržišta na način koji danas poznajemo. Zemlje članice samostalno nemaju izrazito veliku moć da bi mogle konkurirati globalnim gospodarstvima i svjetskom tržištu, a osim toga unutarnje tržište omogućilo je EU da se izgradi u jednog od glavnog sudionika svjetske trgovine. Iako i dalje ne postoji savršena sloboda kretanja na unutarnjem tržištu, ono je omogućilo velike pogodnosti svim građanima EU-a, ali i gospodarskim subjektima. Jedan od glavnih elemenata unutarnjeg tržišta, zasigurno je uvođenje eura kao zajedničke valute kao i stvaranje schengenskog područja koje je omogućilo brz i jednostavan transport ljudi. Iako mjesta za napredak i dalje ima, važnost unutarnjeg tržišta sve je veća te je zasigurno jedna od pozitivnih strana EU-a. Stoga je od velike važnosti poticati njegov razvoj kako bi pogodnosti koje ono pruža bile u potpunosti dostupne svim građanima EU-a.

Literatura

1. Alvarez Lopez, M. i Rakstelyte, A. (2021). *Europski gospodarski prostor (EGP), Švicarska i Sjever*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/169/the-european-economic-area-eea-switzerland-and-the-north> [Datum pristupanja: 19. lipanj 2022.]
2. EUR – Lex. (2021). *Brexit: Odnos EU i UK*. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu.translate.google.com/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html?x_tr_sl=en&x_tr_tl=hr&x_tr_hl=hr&x_tr_pto=sc [Datum pristupanja: 15. lipanj 2022.]
3. EUR – Lex. (2022). *Europski gospodarski prostor (EGP)*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:eea> [Datum pristupanja: 18. lipanj 2022.]
4. Europska komisija. (2013). *Vodič o pravima koja imate kao građanin EU-a - Slobodno kretanje i život u Europi*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: https://www.hzz.hr/UserDocsImages/3_Slobodno-kretanje-i-zivot-u-Europi.pdf [Datum pristupanja: 19. lipanj 2022.]
5. Europska komisija. (2021). *CE marking*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en [Datum pristupa: 23. lipanj 2022.]
6. Europska komisija. (2022). *Novi zakonodavni okvir*. Dostupno na: https://ec.europa.eu.translate.google.com/growth/single-market/goods/new-legislative-framework_en?x_tr_sl=en&x_tr_tl=hr&x_tr_hl=hr&x_tr_pto=sc [Datum pristupa: 21. lipanj 2022.]
7. Europska komisija. (2014). *Politike Europske unije: Trgovina*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/gp_eudor_WEB_NA7012022HRC_002.pdf.hr.pdf [Datum pristupanja: 17. lipanj 2022.]
8. Europska komisija. (2014). *Politike Europske unije: Unutarnje tržište*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: http://publications.europa.eu/resource/cellar/f85c0e8f-4cdf-4859-be26-f9c17e7fbb6f.0013.02/DOC_1 [Datum pristupanja: 18. lipanj 2022.]

9. Europska komisija. (2021). *Europska unija – Što je i što čini*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/hr/> [Datum pristupanja: 14. lipanj 2022.]
10. Europska komisija. (2022). *Usluge od općeg interesa*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/topics/single-market/services-general-interest_hr [Datum pristupa: 24. lipanj 2022.]
11. Europska komisija. (2022). *Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=559&langId=hr> [Datum pristupa: 19. lipanj 2022.]
12. Europska unija. (2022). *Činjenice i podaci o gospodarstvu Europske unije*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_hr [Datum pristupanja: 17. lipanj 2022.]
13. Europska unija. (2022.) *Institucije i tijela*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies_hr [Datum pristupanja: 15. lipanj 2022.]
14. Europska unija. (2022). *Povijest EU-a*. Ured za publikaciju Europske unije. Luxembourg. Dostupno na: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_hr [Datum pristupanja: 14. lipanj 2022.]
15. Europski parlament. (2021). *Schengen: Vodič kroz Europu bez granica*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20190612STO54307/schengen-vodic-kroz-europu-bez-granica> [Datum pristupanja: 19. lipanj 2022.]
16. Europsko vijeće, Vijeće Europske unije. (2022). *Proširenje EU-a*. Dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/enlargement/> [Datum pristupanja: 16. lipanj 2022.]
17. Freimann, A. (2021). *Nastavni materijali za kolegij Makrosustav Europske unije 2021*, EFOS, Osijek
18. Kandžija, V. i Cvečić, I. (2011). *Ekonomija i politika Europske unije*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
19. Kersan – Škabić, I. (2015). *Ekonomija Europske unije*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“

20. Marzocchi, O. (2022.) *Slobodno kretanje osoba*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/147/slobodno-kretanje-osoba> [Datum pristupanja: 18. lipanj 2022.]
21. Ratcliff, C., Martinello B., Paul Kaiser K. (2021). *Sloboda poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/40/sloboda-poslovnog-nastana-i-sloboda-pruzanja-usluga> [Datum pristupa: 22. lipanj 2022.]
22. Ratcliff, C., Martinello, B., Paul Kaiser, K. (2021). *Slobodno kretanje robe*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/38/slobodno-kretanje-robe> [Datum pristupa: 21. lipanj 2022.]
23. Republika Hrvatska, Ministarstvo pravosuđa i uprave. (2022). *Osnove sustava Europske unije*. Dostupno na: <https://mpu.gov.hr/osnove-sustava-europske-unije-23355/23355> [Datum pristupanja: 15. lipanj 2022.]
24. Scheinert, C. (2021). *Sloboda kretanja kapitala*. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/39/sloboda-kretanja-kapitala> [Datum pristupa: 25. lipanj 2022.]
25. Službeni list Europske unije. (2016). *Ugovor o funkcioniranju Europske unije*. Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_3&format=PDF [Datum pristupanja: 19. lipanj 2022.]
26. Troškot, Z., Prskalo, M.E., Šimić Banović, R. (2019). *Ključne odrednice iseljavanja visokokvalificiranog stanovništva: slučaj Hrvatske s komparativnim osvrtom na nove članice EU-a*. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/331625> [Datum pristupa: 21. lipanj 2022.]
27. Vijeće Europske unije. (2022). *Schengen – Vaša vrata prema slobodnom kretanju Europom*. Dostupno na: https://www.consilium.europa.eu/media/55273/20201639_qc0420159hrn_pdf.pdf [Datum pristupanja: 20. lipanj 2022.]
28. Your Europe. (2021). *CE marking*. Dostupno na: https://europa-eu.translate.google.com/youreurope/business/product-requirements/labels-markings/ce-marking/index_en.htm?x_tr_sl=en&x_tr_tl=hr&x_tr_hl=hr&x_tr_pto=op,sc [Datum pristupa: 22. lipanj 2022.]
29. Zelenika, R. (1998). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Popis tablica

Tablica 1: Uzastopni valovi proširenja EU-a	3
Tablica 2: Kronologija europske tržišne integracije.....	10

Popis grafikona

Grafikon 1. Udio EU27 (od 2020.) u svjetskoj trgovini.....	8
--	---

Popis slika

Slika 1: Schengensko područje	16
Slika 2: Oznaka CE – znak za Europsku sukladnost.....	21